

ISSN: 1857-7377

С
КОНТЕКСТ
CONTEXT

КОНТЕКСТ

12

Institute of
Macedonian Literature
Институт за
македонска
литература

Skopje, 2014 Скопје

INSTITUTE OF MACEDONIAN LITERATURE
ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА

CONTEXT / КОНТЕКСТ 12

Review for Comparative Literature and Cultural Research

Списание за компаративна книжевност и културолошко истражување

Списание за компаративна книжевност
и културолошко истражување

Editor – in – Chief / Главен и одговорен уредник
Sonja Stojmenska-Elsesser (Macedonia) / Соња Стојменска-Елсесер (Македонија)

ISSN 1857-7377

Skopje – Скопје
2014

Editorial Board Редакција

Liedeke Plate (The Netherlands) **Лидеке Плате** (Холандија)

Marko Juvan (Slovenia) / **Марко Јуван** (Словенија)

Aleksandar Jerkov (Serbia) / **Александар Јерков** (Србија)

Fiona Sampson (United Kingdom) **Фиона Сампсон** (Велика Британија)

Davor Piskać (Croatia) **Давор Пискач** (Хрватска)

Aleksandar Prokoriev (Macedonia) / **Александар Прокопиев** (Македонија)

Editor in Chief Главен и одговорен уредник

Sonja Stojmenska-Elzeser (Macedonia) **Соња Стојменска-Елзесер** (Македонија)

ISSN 1857- 7377

**INSTITUTE OF MACEDONIAN LITERATURE
ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА**

CONTEXT / КОНТЕКСТ 12

Review for Comparative Literature and Cultural Research

Списание за компаративна книжевност

и културолошко истражување

Скопје Скопје
2014

CONTEXT is an international review and publishes contributions in English and in Macedonian. All submissions are peer reviewed.

Manuscripts and editorial correspondence should be addressed to:

Institute of Macedonian Literature
Grigor Prlicev 5, p.o.b.455
1000 Skopje
Republic of Macedonia

КОНТЕКСТ е меѓународно списание и објавува прилози на англиски и на македонски јазик. Сите текстови се рецензираат.

Ракописите и редакциската преписка се упатува на следната адреса:

Институт за македонска литература
ул. „Григор Прличев“ бр. 5, п.фах 455
1000 Скопје
Република Македонија

CONTENTS СОДРЖИНА

- Лидија Капушевска – Дракулевска Lidija Kapuševska - Drakulevska.**
КОМПАРАТИВНАТА КНИЖЕВНОСТ И ДИГИТАЛНАТА КУЛТУРА
Comparative Literature and the Digital Culture 7
- Соња Стојменска-Елзесер Sonja Stojmenska-Elzeser . КОМПАРАТИВНАТА**
КНИЖЕВНОСТ ДЕНЕС Comparative Literature Today 29
- Vladimir Martinovski / Владимир Мартиновски : THE SYMBOLISM OF**
BIRD ISLANDS: ANATOL FRANCE’S *PENGUIN ISLAND* AND MARKO
TSEPENKOV’S “STORK ISLAND” Символизмот на островите на птиците
(Остревот на пингвините на Анатол Франс и „Силјан Штркот“ на Марко
Цепенков) **37**
- Илија Велев Ilija Velev · МОТИВСКАТА ТРАНСМИСИЈА НА БИБЛИЈАТА**
И НА БИБЛИСКИТЕ СВЕДОШТВА ЗА АЛЕКСАНДАР МАКЕДОНСКИ
ВО СРЕДНОВЕКОВНИОТ РОМАН *АЛЕКСАНДРИДАТА* / The Motive
Transmission of the Bible and Biblical Testimonies about Alexander The
Macedonian in the Medieval *Alexandrine Novel* 45
- Владимир Цветкоски / Vladimir Svetkoski КОНЕСКИ И**
ПРЕВЕДУВАЊЕТО Koneski and Translation 65
- Zlatko Kramarić Златко Крамариќ · THE IDEA OF YUGOSLAVISM VS.**
“GEOPOLITICS OF EMOTIONS” / Идејата за југословенството наспроти
„геополитиката на емоции“ 91
- Ранко Младеноски / Ranko Mladenoski · СИНОНИМНИТЕ ЛИКОВИ ВО**
РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ The Synonymous Characters in
Venko Andonovski’s Novels 129

- Златко Поповски / Zlatko Popovski : ЗА ПОИМОТ 'ПРАЗНИНА' И НЕГОВИТЕ ЕСТЕТСКИ ПРОИЗБЛИЦИ: ОКЦИДЕНТ vs. ОРИЕНТ И ПРИМЕРОТ НА ХАЙКУ / On the Concept of 'Emptiness' and its Aesthetic Origins: Occident vs. Orient and the Example of Haiku** 145
- Afrim A. Rexhepi / Африм А. Реџеџи : HETEROTOPY IN THE NOVEL / Хетеротопијата во романот** 173
- Вангел Ноневски / Vangel Nonevski : СЕМАНТИЧКИТЕ АСПЕКТИ ВО ПОТЕКЛОТО НА РЕМИКС КУЛТУРАТА / Semantic Aspects in the Origins of Remix Culture** 179
- Никола Настоски / Nikola Nastoski : ὄψις/ОПСИС vs. ТЕАТАРСКА ПРЕТСТАВА / ὄψις/Sight vs. Theater Performance** 191
- Trev Hill / Трев Хил : WINTER CAROLLING WITH TEATR WIEJSKI "WĘGAJTY" / Зимски коледарења со селскиот театар „Вегајти“** 199
- Илија Аџески / Ilija Ajeski : ИСТРАЖУВАЊА НА ПЕРЦЕПЦИИТЕ НА МАКЕДОНЦИТЕ ЗА КОРЕЈА И СТРАТЕГИИ ЗА МЕЃУКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА (Анализа на резултатите од емпириското истражување) / Research on Images with which Macedonians Associate Korea and on the Strategies for Intercultural Communication (Result analysis of the empirical research)** 215

Ранко Младеноски

821.163.3-31.09

Review article/ Прегледен научен труд

СИНОНИМНИТЕ ЛИКОВИ ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ

Клучни зборови: компаративна анализа, синонимни ликови, семи, еквиваленции, романи, Венко Андоновски.

1. Вовед

Во книжевно-уметничкото творештво на Венко Андоновски, покрај поезијата, бројните раскази и драми, фигурираат и четири романескни остварувања: *Азбука за непослушните* (1994), *Папокот на светот* (2000), *Вештица* (2006) и *Ќерката на Математичарот* (2013). За последните три романи на овој македонски автор (*Папокот на светот*, *Вештица* и *Ќерката на Математичарот*) е својствена идентична наративна (или композициска) структура – тоа се таканаречени „дводелни“ романи, односно секој од овие три романи е составен од две приказни што се случуваат во различни временски периоди, но тие приказни се поврзани меѓу себе со голем број наративни елементи, а во тоа примарната ролја ја имаат

ликовите. Во романот *Папокот на светот*, на пример, тоа се ликовите на Филозофот (во 9 век) и на Јан Лудвик (крајот на 20 и почетокот на 21 век), додека во романот *Вештица* линкот меѓу двете приказни е воспоставен со помош на ликовите Јована (Јохана Грацијанчиќ) и падре Бенџамин (од 17 век), од една страна, и Јована (студентка по медицина) и асистентот по старословенски јазик, односно нараторот (на почетокот од 21 век), од друга страна.

Од трета страна, пак, во четирите романи на Андоновски се среќаваме со ликови коишто „мигрираат“ од еден во другите три романи. Се разбира, не станува збор за сосема исти ликови, туку за различни ликови од четирите романи кои покажуваат висок степен на меѓусеб-

на интерферентност во семите (атрибутите) со чија помош се изградени нивните семантички полиња. Тој наративен факт ни дава за право ваквите ликови во романите на Венко Андоновски да ги детерминираме како ликови-синоними, односно како синонимни ликови. Тоа се ликови што со своите атрибути и предикати, несомнено, ги поврзуваат наративните структури од четирите романескни остварувања на Андоновски.

Стартната позиција (почетната точка) во нашата компаративна анализа на синонимните ликови во романите на Венко Андоновски е најновиот роман со наслов *Ќерката на Математичарот* од чиј аспект понатаму се трага по идентичните семи во семантичките полиња на ликовите (семемите) од сета романескна продукција на нашиот автор.

2. Ликовите од *Ќерката на Математичарот* vs ликовите од *Вештица*

Најновиот роман на Андоновски со наслов *Ќерката на Математичарот* е невообичаен роман и од аспект на формата, и од аспект на содржината, но и од аспект на печатарската (издавачката, графичката) техника. Имено, станува збор за роман испечатен (издаден) во две посебни книги од кои едната (Малата книга) е вметната во другата (Големата книга), односно

Големата книга, покрај тоа што го содржи текстот од „1. Книга невиност“, функционира и како своевидна „книга-кутија“ во која е сместена (скриена) посебно испечатената Мала книга како посебен роман со посебен наслов. Големата книга го носи насловот „Ќерката на Математичарот“, додека Малата книга е со наслов „33,33 (Акорд Светлина)“. Сиот роман, пак, се состои од три дела и тоа: „1. Книга невиност“, „2. Книга распетие“ и „3. Книга воскресение или: заеднички крај и на Големата и на Малата книга“. Првиот дел („1. Книга невиност“) се наоѓа во Големата книга („Ќерката на Математичарот“), додека вториот дел („2. Книга распетие“) и третиот дел („3. Книга воскресение или: заеднички крај и на Големата и на Малата книга“) ја сочинуваат Малата книга со наслов „33,33 (Акорд Светлина)“. Кон сето ова треба да се додаде и воведниот дел со наслов „Предговор на уредникот со важно упатство за читање“, но треба да се спомнат и трите посвети на почетокот од романот. Покрај сето тоа, мора да се нагласи и податокот дека Андоновски овде манипулира и со авторството на романот (идентично како во романот *Папокот на светот*), па како „автори“ на овој роман [односно на двата романи – „Ќерката на

Математичарот“ и „33,33 (Акорд Светлина)“ со заеднички наслов „Керката на Математичарот“] се најавуваат *ликовите Ема Пил, Чарли Хит, Меглена и Алваро Муертес*, а како уредник Венко Андоновски.

Јасно е, значи, дека зад оваа сложена структура на новиот роман на Андоновски, всушност, се кријат два романи што се меѓусебно поврзани и преку ликовите и преку поголем број настани – наративна постапка што на еден специфичен начин веќе беше применета и во двата претходни романи на Андоновски, односно во *Папокот на светот* и во *Вештица*. Разликата меѓу претходните два романи, од една, и *Керката на Математичарот*, од друга страна, е во тоа што во најновото романескно остварување на Андоновски Малата книга е испечатена како посебна книга (графички изделена) и, како што веќе нагласивме, е вметната (скриена) во Големата книга – две посебно испечатени книги сочинуваат еден роман.

Ваквата наративно-графичка игра со постмодернистичката техника на вметнување на текст во текст, односно дискурс во дискурс (во нашиов случај – роман во роман), како и играта со проблематизирање на авторството на романот, е екстензивно и експлицитно

објаснета во делот „Предговор на уредникот со важно упатство за читање“. Во „Предговорот на уредникот...“ Андоновски потенцира дека станува збор за два романи („голема книга во која е скриена една мала“), но тука се појаснува и авторството на романот (поточно, на двата романи), односно *бунтот (одметништвото) на ликовите од претходниот роман на овој автор*, а тоа е романот *Вештица*:

Значи, овој чуден роман го напишаа моите ликови Црвенокосата, Русокосата и Чарли Хит (од *Вештица*), кои најверојатно самоиницијативно се сретнале на тајно заседание, каде дискутирале колку праведно сум постапил кога сум им ги определувал судбините во претходниот роман. Незадоволни од ролјите што сум им ги доделил таму, решиле самите да си определат судбини, определувајќи си нова тема, за која секој од нив ќе се изјасни. Црвенокосата и Русокосата од *Вештица* решиле дури и да си ги сменат имињата, така што Црвенокосата сега се вика Јована Ема Пил, понекогаш само Пи, а Русокосата – Меглена. Ним, не знам како и кога, им се приклучил и еден тежок негативец, гнида од човек, што во *Азбука за непослушните* се вика отец Ефимиј, во

Папокот на светот отец Стефан Писмородецот, а овде си го зел името Алваро Муертес. Така, таа дружина, одметната и незадоволна од писателот, решила сама да си напише роман, со којшто ќе покаже дека судбината може да се избегне, нешто што наводно не било јасно кажано во моите претходни романи, кои за нив биле, цитирам, „гол песимизам“ и „романтичарско кукање над фатализмот“. Затоа, се согласив да бидам само еден вид уредник... Моја задача беше да ги прочитам нивните текстови, да ги кратам, да дополнам таму каде што имаше малку, стилски да го потсуредам ракописот, и што е најважно – да се погрижам да функционира приказната, односно целината, што овде е огледална – веќе реков дека малиот роман се огледува во големиот и обратно. Токму затоа, не можам сам да го потпишам ова дело. А и не сакам, зашто не сум убеден дека моите ликови успеале во тоа што им беше желба: да напишат роман само за судбината, без да дадат слика на општеството. (Андоновски, 2013: 8).

Овој бунт на книжевниот лик е забележлив и некаде на крајот од претходниот роман на Андоновски со наслов *Вештица*. Да се погледнат, на пример, поглавјето под реден број 54 и поглавјето со наслов „Крај само за оние

кои ги читаа сите букви во оваа тетратка: и правите и косите“ каде што ликот *crvenokosodete*, односно Црвенососата, е поставен во улога блиска до имплицитен читател којшто се обидува да интервенира во текот на нарацијата:

...Сакам само да не ја погубиш неа. Знам на каде оди целата работа: се готвиш да ја изгориш на клада... (Андоновски, 2006: 404); Како можеше да ја изгориш?! Па ми вети дека ќе ја спасиш, дека Папата, кој ти е пријател, ќе ја помилува! Па што дека било мелодрама?! Ти си убиец! Убиваш луѓе на хартија: наместо крв тече мастило, ама мене ми течат солзи... (Андоновски, 2006: 429).

Токму затоа, во нашата споредбена анализа за синонимните ликови во романите на Андоновски тргнуваме од ликовите во *Керката на Математичарот* чијшто бунт, всушност, ја креира наративната врска со романот *Вештица* од истиот автор.

Носители на базните процесуални наративни искази во романот *Керката на Математичарот* се ликовите бунтовници, односно **одметнатите ликови од романот *Вештица*** кои истовремено се и **наратори** во *Керката на Математичарот*. Тоа се Ема Пил

(односно ќерката на Математичарот/ Црвенокосата/ Јована/ Малечката), Чарли Хит (во овој роман во улога на психијатар) и Меглена (Русокосата). Кон оваа тријада од ликови треба да се додадат и ликовите Алваро Муертес (познат шпански писател со родено име Ангел Матев) и Тео (славен музичар од Македонија). Семантичките полиња на овие пет ликови се преклопуваат и тие го сочинуваат, всушност, сврзувачкото наративно ткиво во двата одделни романи со заеднички крај, односно „Ќерката на Математичарот“ и „33,33 (Акорд Светлина)“.

2.1. Ликови бунтовници

Станува збор за три лика кои од сложената раскажувачка композиција на претходно објавениот роман *Вештица* се дислоцираат во, исто така, сложената раскажувачка композиција на новиот роман *Ќерката на Математичарот*, сега веќе со сосема нова наративна програма за секој од нив. Овие ликови, всушност, во новиот роман имаат улога на хипотекст врз кој се гради новата нарација, односно хипертекстот. Тоа се ликовите Црвенокосата (Јована), Русокосата и Чарли Хит. Црвенокосата и Русокосата во романот *Вештица* се студентки по медицина, а истата улога ја задржуваат и во *Ќерката на Математичарот* со тоа што е извр-

шена нивна реноминација – Црвенокосата е Ема Пил (но и ќерката на Математичарот, Јована, Пи, Малечка), а Русокосата е Меглена. Чарли Хит во романот *Вештица* е јунакот (главниот лик) во криминалистичките приказни што се составен дел од структурата на тој роман, додека во *Ќерката на Математичарот* тој е психијатар.

Ема Пил е главниот лик (јунакот, хероината) во „Ќерката на Математичарот“, односно во првиот роман или, најпрецизно кажано, во првиот дел со наслов „1. Книга невиност“. Меѓутоа, со овој лик се среќаваме и во вториот роман со наслов „33,33 (Акорд Светлина)“, односно во вториот дел („2. Книга распетие“) со реноминацијата *Малечка*, како и во третиот дел („3. Книга воскресение или: заеднички крај и на Големата и на Малата книга“) со истата реноминација (*Малечка*) и со деноминацијата Ема (Пил). Тоа значи дека Ема Пил е стожерниот лик во новиот роман на Андоновски затоа што тоа е лик што го воспоставува линкот меѓу наративните структури од двата романи со заеднички наслов *Ќерката на Математичарот*.

Структурирањето на овој лик е реализирано со помош на неколку наративни методи, меѓутоа доминантни се предикатите, вербалните предикати (на

самиот лик, но особено на другите ликови), биографијата, генеалогичката и сетингот.

Во Големата книга („1. Книга невиност“) Ема Пил е студентка по медицина на Универзитетот во Хајделберг. Често патува. Таа е ќерка на Математичарот (професор по топологија на истиот Универзитет). Ема има авантуристички и детективски дух. Ќе се вљуби во познат шпански писател (Алваро Муертес) кого и не го познава лично и ќе трага по таа љубов барајќи начини да се сретне со љубениот. И токму во таа потрага се откриваат специфичните атрибути на овој лик преку неговите предикати, односно преку неговата дејствителност. На пример, ќе ги наговори Чарли и Меглена заедно да го откопаат безимениот гроб во „Бутел“, ќе замине во Барселона за да се сретне со Алваро во неговиот стан, детективски ќе го открива вистинскиот идентитет на Алваро Муертес, заминува на Сицилија (на симпозиумот во Таормина) за да се сретне конечно со вистинскиот Алваро Муертес (односно штипјанецот Ангел Матев) итн. Станува збор, имено, за еден динамичен лик чие семантичко поле доминантно се интегрира со многубројни предикати. Но, во структурирањето на ликот Ема Пил учествуваат и вербалните предикати на самиот лик, а особено на другите ликови. Овој лик многу често се открива низ

говорот на другите ликови како што се Математичарот, Чарли, Меглена, сестра Евлантија и други. Сите тие даваат експлицитни вербални предикати за особините на Ема Пил. Покрај тоа, во романот се нудат и биографски атрибути за овој лик (од нејзината болест во детството па сè до студиите во Хајделберг), како и податоци за потеклото на ликот, односно за неговите предци. Се разбира, во интегрирањето на ликот своја улога има и сетингот преку оној метонимиски пренос на особините од семантичкото поле на амбиентот во семантичкото поле на ликот (авионот, гробиштата „Бутел“, станот на Алваро Муертес, односно на Чарли Хит во Барселона, канцеларијата на Алваро Муертес во една американска паланка, собата број 312 во хотелот „Континентал“ во Таормина на Сицилија, кејот на Вардар во Скопје, плажата во Дубровник итн.).

Во Малата книга, пак, односно во делот „2. Книга распетие“ и во делот „3. Книга воскресение или: заеднички крај и на Големата и на Малата книга“, Ема Пил ја среќаваме со реминацијата *Малечка*. Тоа е, всушност, еден дел од биографијата на ликот, односно детството на Ема Пил. И токму тука ликот Малечка ја воспоставува врската меѓу двата романи, односно меѓу трите дела на романот *Ќерката на Математи-*

чарот. На тој начин, ликот Ема Пил станува лик-анафора, лик што ги поврзува трите дела од романот, односно лик што асоцира претходни делови од романот, но и упатува нанапред во текстот од истиот роман. Во таа смисла, овој лик истовремено упатува и на претходниот роман на Андоновски со наслов *Вештица*.

И **Чарли Хит** е лик одметник од романот *Вештица*. Таму, во *Вештица*, Чарли Хит е „позајмен“ лик на инспектор, односно на детектив од криминалистички приказни објавувани во продолженија во седумдесеттите години на минатиот век во весникот „Нова Македонија“. Во *Керката на Математичарот* Чарли Хит е психијатар и еден од најблиските пријатели на Ема Пил, а на крајот и нејзин љубовник. Кај овој лик е мошне интересна неговата преобразба во *лажен Алваро Муертес* под *маската на Волкот од сказната „Црвенкапа“*. Станува збор, имено, за една суштинска актантна функција на Чарли Хит, односно неговиот стремеж да ја придобие љубовта на Ема Пил која, пак, трага по љубовта на познатиот шпански писател Алваро Муертес кого и не го познава лично. Таа празнина во семантичкото поле на Ема Пил ќе ја искористи Чарли Хит во хотелската соба

во Барселона криејќи се зад маската на Волкот и претставувајќи се како Алваро Муертес. Но, Ема Пил ќе го демаскира автентичниот идентитет на „Волкот“ зад кој се крие Чарли Хит. Велиме дека ова е суштинска актантна функција на Чарли Хит во романот затоа што таа, всушност, имплицитно го најавува лажниот идентитет на Алваро Муертес кого Ема Пил подоцна детективски ќе го разоткрие како Ангел Матев, Македонец од Штип.

Во делот „Предговор на уредникот со важно упатство за читање“ на ликот **Меглена** му е дадена потенцијална ролја на автор на Малата книга:

За материјалот за Малата книга, пак, можам, како професор по стилистика, да тврдам дека е дело на еден човек. Сепак, не наследувам на провокацијата изнесена во Големата книга дека Малата книга е дело на некојси Алваро Муертес, кој наводно, пак, плагирал автобиографско сведоштво на некој славен музичар од Македонија. Според стилот, ми личи дека автор на таа книга е Меглена, иако на едно место во Големата книга Ема Пил му вели на Чарли тој да ја напише Големата, а таа ќе ја напишела Малата книга. Но, не можам да бидам целосно сигурен дека тоа е така. (Андоновски, 2013: 10).

Меглена од романот *Керката на Математичарот*, всушност, е **одметнатиот лик деноминиран како Русокосата** од романот *Вештица*. Меглена има двојна улога во *Керката на Математичарот*. Таа е и лик и наратор. Во своето семантичко поле Меглена ги има истите семи како Русокосата во *Вештица* – таа е студентка на медицина и најверната другарка (и колешка) на Ема Пил (Црвенокосата). Меѓутоа, нејзините актантни функции во *Керката на Математичарот* се дијаметрално спротивни од оние во романот *Вештица*. Во *Вештица* Русокосата е доминантно пасивен лик, додека во *Керката на Математичарот* таа е мошне дејствен, активен лик. Најдобра илустрација за тоа е учеството во откопувањето на гробот на гробиштата „Бутел“, како и нејзиното самоиницијативно и ненадејно доаѓање во канцеларијата на Алваро Муертес во една американска паланка каде што Ема Пил и сестра Евлантија веќе ја имаат започнато детективската истрага за автентичниот идентитет на познатиот шпански писател. Би можеле Меглена да ја детерминираме дури и како лик-рефлектор за јунакот на романот, односно за Ема Пил.

Ликот **сестра Евлантија**, всушност, е некој вид лик-дублет на Ема Пил. Тоа е така затоа што нивните семантички полиња интерферираат најмалку во една заедничка сема, а тоа е нивниот

авантуристички дух. Во моментот кога нарацијата ќе го минимализира (или ќе го расколеба) тој атрибут („авантуристички дух“) кај ликот Ема Пил, тогаш во раскажувачкиот тек се воведува ликот сестра Евлантија за да се задржи логиката на континуитетот во „детективските истраги“ како суштински предикат на ликот Ема Пил. Сестра Евлантија е монахиња која неправедно ќе биде отстранета од црквата затоа што го следи својот сон и својот инстинкт да изгради манастир на точно посочена локација. Сепак, таа не се откажува од својата верба во Бога па затоа својата гарсониера ќе ја преобрази во еден вид сопствен, личен манастир. Овој амбиент покажува дека тоа е монахиња со чиста верба во Бога и преку овој лик се жигосуваат аномалиите и девијациите во однесувањето на одредени претставници на светата црква. И токму таа чиста верба во Бога и во правдата и праведноста ќе ја мотивира сестра Евлантија да учествува во детективската потрага по автентичниот идентитет на Алваро Муертес заедно со Ема Пил, со што таа станува и актант-помошник на субјектот Ема Пил. Со овие предикати, ликот сестра Евлантија се доближува до еден друг лик во

Керката на Математичарот, а тоа е Русокосата, односно Меглена.

Покрај тоа, и за сестра Евлантија може да се рече дека е **одметнат лик** од *Вештица*, иако во делот „Предговор на уредникот со важно упатство за читање“ тоа воопшто не е посочено. Имено, **сестра Евлантија** од романот *Керката на Математичарот* е лик синоним на **семинаристот** од романот *Вештица*, и тоа особено во однос на нивните актантни функции. Семинаристот е типичен помошник на главниот лик падре Бенџамин од *Вештица*, а сестра Евлантија е, исто така, типичен помошник на главниот лик Ема Пил од *Керката на Математичарот*. И двата лика (семинаристот и сестра Евлантија) во нивните семантички полиња имаат идентични предикати.

2.2. Ликови во опозиција

Односите меѓу ликовите се мошне значаен раскажувачки сегмент во процесот на нивното интегрирање како семиолошко-нарративни единици (Амон, 1996: 248). Во *Керката на Математичарот* се воспоставени бројни бинарни опозиции од ликовите и во двете книги (Големата и Малата) како што се, на пример, *Ема Пил – Чарли Хит*, *Ема Пил – Меглена*, *Ема Пил – Алваро Муертес*, *Чарли Хит – Меглена*, *Чарли Хит – Математичарот*, *Матема-*

тичарот – Алваро Муертес, *Тео – Алваро Муертес* итн. Ваквите многубројни и разновидни релации меѓу ликовите обезбедуваат дополнителни, но мошне значајни атрибути во нивните семантички полиња. Како илустрација за овој метод на интегрирање на ликовите ќе го земеме јунакот на романот – Ема Пил (Јована, Црвенкосата, Малечка...). Ема Пил е во опозиција буквално со сите ликови во романот коишто имаат улога на ликови рефлектори.

Меѓутоа, за ликови во опозиција може да се зборува и од аспект на различните ликови во различните романи на Андоновски, а тоа веќе го покажавме во споредбената анализа на ликовите од романот *Керката на Математичарот* и од романот *Вештица*.

3. Ликовите од *Керката на Математичарот* vs ликовите од другите романи

Нашата главна теза за постоењето на ликови синоними во романите на Андоновски, што е содржана во насловот на овој труд, сепак, најавтентично може да се илустрира преку интегрално елаборирање на интерференциите на семантичките полиња од ликовите во *Керката на Математичарот* со ликови од другите (три) романи на Венко Андоновски. Навистина, во делот „Предговор

на уредникот со важно упатство за читање“ во *Керката на Математичарот* Андоновски експлицитно го наведува постоењето на такви релации меѓу ликовите (на пример, *отец Ефтимиј – отец Стефан Писмородецот – Алваро Муертес*), но тоа не е сè.

Во четирите романи на Андоновски се среќаваат поголем број ликови што имаат идентични семи и што ние ги определуваме тука како ликови синоними. Во следната табела се дадени илустрации за ликовите синоними во романите на Андоновски:

ЛИКОВИ-СИНОНИМИ ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ				
Ред. број	<i>Азбука за непослушните (1994)</i>	<i>Папокот на светот (2000)</i>	<i>Вештица (2006)</i>	<i>Керката на Математичарот (2013)</i>
1.	/	/	Јована/ Црвенокосата	Ема Пил/ Јована/ Црвенокосата
2.	/	/	Русокосата	Русокосата/ Меглена
3.	/	/	Чарли Хит (инспектор)	Чарли Хит (психијатар)
4.	отец Ефтимиј	отец Стефан Писмородецот	главниот инквизитор	Алваро Муертес (Ангел Матев)
5.	отец Варлаам	отец Мида	Исијан	Математичарот
6.	Исијан	Филозофот	падре Бенџамин	Тео
7.	манастирот	црквата „Аја Софија“	воденицата	воденицата
8.	Презвитер Петар	царскиот Совет од 12- мина	Советот на инквизиторите/ црквата/ власта	полицијата/ државата/ власта
9.	кларот во манастирот	Иларион Сказник	Семинаристот	сестра Евлантија
10.	азбуката за непослушните	тајниот запис	ребусите во романот	предметите во собата на Чарли
11.	ковчежето на Исијан	ковчежето на отец Мида	ковчегот на Исијан	ковчежето од гробот на Алваро

Од приложената табела станува сосема јасно дека поголем број ликови од најновиот роман на Андоновски со наслов *Керката на Математичарот* имаат свои синонимни еквиваленти не само во романот *Вештица* туку и во претходните два романи (*Азбука за непослушните* и *Папокот на светот*). Се разбира, обемот на интерференцијата на семантичките полиња кај различните групи од синонимни ликови во различните романи не е еднаков и тој варира, но факт е дека според многу свои особености (и од аспект на квалификативите и од аспект на предикативите) овие ликови имаат идентични структури. Читателот што ги следел претходните романи на Андоновски, многу лесно „ќе ги чита“ ликовите во неговиот најнов роман затоа што тие имаат особини на ликови-анафори со мнемотехничка функција, односно на ликови кои упатуваат на нешто што е веќе познато. Андоновски мошне умешно создава една кохерентна целина од своето разновидно романескно творештво и тоа, секако, е една од многуте причини за огромниот интерес на читателската публика за неговите романи и воопшто за сето негово книжевно творештво.

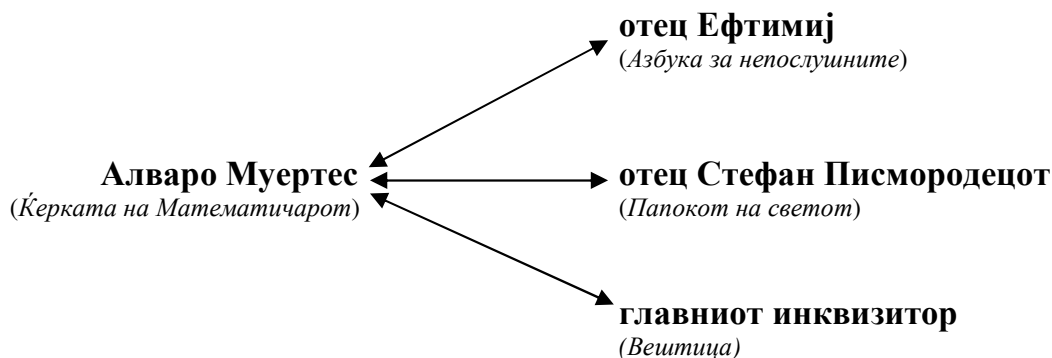
Да го погледнеме, на пример, ликот **Алваро Муертес** од најновиот роман со наслов *Керката на Математичарот* во однос на неговите екви-

валентни ликови (ликови-синоними) во другите три романи на Андоновски. Ликот Алваро Муертес ги има следните суштински атрибути во своето семантичко поле: познат шпански писател на педесетгодишна возраст, хонорарен професор по креативно пишување во мал колеџ, живее во една американска паланка на 400 километри од Њујорк каде што е уредник на локален весник што известува за венчавките и погребите во градот (*Weddings and Funerals City Telegraph*). Алваро Муертес истовремено е и објектот по кој трага субјектот Ема Пил со што постојано се креира неопходниот раскажувачки недостиг што „раѓа“ дополнителна нарација. Меѓутоа (како што ќе се види подоцна во Големата книга), зад лажниот идентитет Алваро Муертес се крие автентичниот идентитет Ангел Матев. Тоа е лик којшто е поврзан со родителите на Ема Пил во нивното минато.

Иако овој лик (**Алваро Муертес**, односно Ангел Матев) не е одметнат од романот *Вештица*, сепак, и самиот автор (уредник) Андоновски упатува на неговите идентични семи со ликовите **отец Ефтимиј** од романот *Азбука за непослушните* и **отец Стефан Писморозецот** од романот *Папокот на светот*, односно тој е „тежок негативец, гнида од човек“.

(Андоновски, 2013: 8). Нивни заеднички семи (на трите лика), на пример, се: *завидлив, злобен, лицемерен, одмаздлив, властољубив, интригант, подлизурко, крадец, лажго* итн. Меѓутоа, би можеле да се најдат бројни заеднички семи на овој лик (**Алваро Муертес**, односно Ангел

Матев) со ликот на **главниот инквизитор** од романот *Вештица* оти и овој лик од романот *Вештица* е „гнида од човек“. Таа релација на ликот Алваро Муертес со ликови од другите романи можеме да ја прикажеме и графички:

Очигледно е дека меѓу семантичкото поле на ликот Алваро Муертес од најновиот роман на Андоновски (*Керката на Математичарот*) и семантичките полиња на трите наведени лика од претходните три романи од истиот автор е воспоставена една нарративна кореспондентност што најдобро ја илустрира и ја потврдува автентичноста на нашата теза за постоење на синонимни ликови во четирите романи на Венко Андоновски.

Од друга страна, во табелата дадена погоре, исто така, може да се

забележи дека постојат и неантропоморфни ликови-синоними во романите на Андоновски. Такви се, на пример: *новата азбука* (во *Азбука за непослушните*), *тајниот запис* (во *Папокот на светот*), *ребусите* (во *Вештица*) и *предметите* во собата на Чарли Хит (во *Керката на Математичарот*); но, и *ковчежето на Исијан* (во *Азбука за непослушните*), *ковчежето на отец Мида* (во *Папокот на светот*), *ковчегот на Исијан од Македонија* (во *Вештица*), *ковчежето од гробот на Алваро Муертес* (во

Ќерката на Математичарот) итн. Сите овие идентични неантропоморфни ликови со идентични наративни функции во различните романи на Андоновски се, исто така, мошне солидна потврда за поставената теза за постоење на синонимни ликови во четирите романи на Венко Андоновски.

4. Заклучок

Резултатите од предложената компаративна анализа за интерферентноста на ликовите од четирите романи на Венко Андоновски (*Азбука за непослушните*, *Папокот на светот*, *Вештица* и *Ќерката на Математичарот*) покажуваат дека во различните романи од овој автор постојат голем број ликови (и антропоморфни и неантропоморфни) со идентични семантички полиња. Тој факт (заедно со податокот дека три од четирите романи на Андоновски имаат мошне слична композициска структура), зборува за интенцијата на овој наш автор да создаде едно хомогено и компактно книжевно-уметничко романескно дело. Идентичните атрибути со коишто се интегрирани ликовите отец Ефтимиј (*Азбука за непослушните*), отец Стефан Писмородецот (*Папокот на светот*), главниот инквизитор (*Вештица*) и

Алваро Муертес (*Ќерката на Математичарот*), па отец Варлаам (*Азбука за непослушните*), отец Мида (*Папокот на светот*), Исијан од Македонија (*Вештица*) и Математичарот (*Ќерката на Математичарот*), потоа ковчежето на Исијан (*Азбука за непослушните*), ковчежето на отец Мида (*Папокот на светот*), ковчегот на Исијан (*Вештица*) и ковчежето од гробот на Алваро Муертес (*Ќерката на Математичарот*), како и многу други (што е илустрирано во приложената табела во трудот), ја потврдуваат по којзнае кој пат онаа позната теза на Кундера дека „сите романописци пишуваат, можеби, само еден вид тема (првиот роман) со варијации“. (Кундера, 2003: 38). Земајќи ја предвид многубројноста на синонимните ликови во романите на Андоновски, може да се рече дека овој наш автор, всушност, напишал еден роман во четири тома.

Која е, односно во што се состои суштината на ваквата наративно-романескна постапка на Андоновски? Сметаме дека таа суштина е најдобро илустрирана и е највидлива во најновиот роман на овој наш автор со наслов *Ќерката на Математичарот* во кој книжевните ликови се осамостоени, одметнати од страниците на претход-

ните романи, особено од романот *Вештица*. Таа идеја за бунтот, за одметништвото на ликовите, тој нов, автономен живот на тие ликови е само потврда, поткрепа на основната универзална идејна нишка во романите на Венко Андоновски, а тоа алудирањето на исконскиот човекот копнеж по бесмртноста, по слободата, по себепро-

наоѓањето, по можноста да се креира сопствениот живот (сопствената судбина) според своите желби – да се постигне личната среќа (кон што тежнее секоја индивидуа) и да се оствари вечниот копнеж по свој, автентичен живот, а во тие рамки да се оствари и копнежот по вистинска, автентична, безрезервна и безусловна земна љубов.

Библиографија

1. Амон Филип (2006). *За еден семиологиски статус на ликот*. Во: *Теорија на прозата*. Избор на текстовите, превод и предговор Атанас Вангелов. Скопје: Детска радост.
2. Андоновски Венко (2001). *Азбука за непослушните; Фрески и гротески*. Скопје: Култура.
3. Андоновски Венко (2006). *Вештица*. Скопје: Култура.
4. Андоновски Венко (2009). *Папокот на светот*. Скопје: Табернакул.
5. Андоновски Венко (2103). *Керката на Математичарот*. Скопје: Табернакул.
6. Кундера Милан (2003). *Страшната тежина на леснотијата*. Во: Книжевна академија, Скопје, бр. 1, стр. 37-38.

Ranko Mladenoski

The Synonymous Characters in Venko Andonovski's Novels
(Summary)

Abstract: This paper is a comparative investigation of the specifics of the characters with identical semantic fields, i.e. the synonymous characters (characters-synonyms) in four novels by the Macedonian author Venko Andonovski. They are the synonymous characters in the following novels: *The Alphabet for the Disobedient* (1994), *The Navel of the World* (2000), *The Witch* (2006) and *The Daughter of the Mathematician* (2013). The starting position in the elaboration of the proposed thesis on the existence of synonymous characters in the four novels is Andonovski's latest novel titled *The Daughter of the Mathematician* from whose aspect the equivalent attributes (semes) of the specific characters in the different novels by the same author are analyzed.

The comparative analysis shows that the different novels by Andonovski contain a lot of characters with identical semantic fields, such as the character of Father Eftimij (from the novel *The Alphabet for the Disobedient*), Father Stefan Pismorodec (from the novel *The Navel of the World*), the chief inquisitor (from the novel *The Witch*) and Alvaro Muertes (from *The Daughter of the Mathematician*). These four characters in the four novels by Andonovski show a high degree of parallelism in their semantic fields and in their narrative programs, and the novels by this author abound in such examples, which is illustrated with a review table presented in this paper.

The conclusion of the paper emphasizes that the essence of this narrative procedure encompasses the idea of rebellion, of independence, of nonconformity of literary characters, and that this new, autonomous life of the characters is only a confirmation of the universal conceptual thread in the novels by Venko Andonovski, and that is the primordial human longing for immortality, for freedom, for self-discovery, for the opportunity to create their own life (their own fate) according to their wishes.

Keywords: comparative analysis, synonymous characters, semes, equivalencies, novels, Venko Andonovski.

CONTRIBUTORS / ЗАСТАПЕНИ АВТОРИ

д-р Лидија Капушевска-Дракулевска, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје (Македонија) **Lidija Kapushevskaja-Drakulevska (PhD)** Ss. Cyril and Methodius University, Blaze Koneski Faculty of Philology, Skopje (Macedonia)

д-р Соња Стојменска-Елзесер, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија) **Sonja Stojmenska-Elzeser (PhD)** Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)/

Vladimir Martinovski (PhD) Ss. Cyril and Methodius University, Blaze Koneski Faculty of Philology, Skopje (Macedonia) **д-р Мартиновски, Владимир** Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје (Македонија)

д-р Илија Велев, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија) **Ilija Velev (PhD)** Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

д-р Владимир Цветкоски, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје (Македонија) / **Vladimir Cvetkoski (PhD)** Ss. Cyril and Methodius University, Blaze Koneski Faculty of Philology, Skopje (Macedonia)

Zlatko Kramarić (PhD) University of Joseph Juraj Strossmayer in Osijek (Croatia) **д-р Крамариќ, Златко** Универзитет „Јосип Јурај Штросмаер“, Осиек (Хрватска)

д-р Ранко Младеноски, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип (Македонија) **Ranko Mladenoski (PhD)** “Goce Delcev” University, Shtip (Macedonia)

Поповски, Златко, докторанд, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија) **Zlatko Popovski, (PhD candidate)**, Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia)

Afrim Rexhepi (PhD) Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Скопје (Macedonia) **д-р Реџеџи, Африм** Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија)

д-р Вангел Ноневски Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филозофски факултет, Скопје (Македонија) **Vangel Nonevski, (PhD)** Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Philosophy, Скопје (Macedonia)

м-р Никола Настоски, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Факултет за драмски уметности, Скопје (Македонија) **Nikola Nastoski (Master of Arts)** Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Dramatic Arts, Скопје (Macedonia)

Trev Hill is graduate of Theatre Studies and English Language (Glasgow) and holds Masters degrees in Social Anthropology from QUB (Belfast) and Edinburgh University **Трев Хил**, дипломиран театролог и филолог (Глазгов) и магистер по Социјална антропологија на Универзитетите во Белфаст и Единбург

д-р Илија Аџески, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филозофски факултет - Институт за социологија, Скопје (Македонија) **Ilija Aceski (PhD)** Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Philosophy, Department of Sociology, Скопје (Macedonia)

Afrim Rexhepi (PhD), Ss. Cyril and Methodius University, Institute of Macedonian Literature, Skopje (Macedonia) / д-р Реџепи, Африм Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонска литература, Скопје (Македонија)

Publisher Издавач

Institute of Macedonian Literature Институт за македонска литература
д-р Вангел Ноневски, (PhD) Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Philosophy, Skopje (Macedonia) / Вангел Ноневски, (PhD) Св. Кирил и Методиј Универзитет, Факултет за филозофија, Скопје (Македонија)

For the Publisher За издавачот

д-р Никола Настоски, (Master of Arts) Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Dramatic Arts, Skopje (Macedonia) / Никола Настоски, (Master of Arts) Св. Кирил и Методиј Универзитет, Факултет за драматички уметности, Скопје (Македонија)

Dr. Maja Jakimovska-Tosic д-р Маја Јакимовска-Тошиќ

Reviewed by/Стручен рецензент

Trev Hill is a graduate with a BA in English Literature and a PhD in Social Anthropology from QUB (Belfast) and Edinburgh University. He is a distinguished theatreologist and philologist (Glasgow) and a master in Social Anthropology from the University of Belfast and Edinburgh University.

Dr. Jasmina Mojsieva-Gusheva/ д-р Јасмина Мојсиева-Гушева

Macedonian Language Editor/Лектура (македонски јазик)

д-р Илија Ацески, (PhD) Ss. Cyril and Methodius University, Faculty of Philosophy, Department of Sociology, Skopje (Macedonia) / Илија Ацески, (PhD) Св. Кирил и Методиј Универзитет, Факултет за филозофија, Скопје (Македонија)

Dr. Snezana Venovska/д-р Снежана Веновска

Printed by/ Печати

Vinsent Grafika/Винсент Графика

Тираж

300 примероци

